

А. О. Корнейко,
кандидат історичних наук, доцент кафедри менеджменту освіти ВІППО;
А. В. Логвинок,
лаборант відділу ЗНО та моніторингових досліджень ВІППО

Національно-патріотичне виховання учнів в умовах Нової української школи

Проаналізовано особливості національно-патріотичного виховання молодших школярів Нової української школи. Розглянуто мету, завдання, принципи та очікувані результати національно-патріотичного виховання.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, патріот, Концепція «Нова українська школа, Концепція національно-патріотичного виховання в системі якості освіти України.

Korneiko A. O., Lohvyniuk A. V. National and Patriotic Education of Pupils in the Conditions of the New Ukrainian School.

The peculiarities of national and patriotic education of younger schoolchildren of the New Ukrainian School were analyzed. The purpose, tasks, principles and expected results of national and patriotic education are considered.

Keywords: national and patriotic education, patriot, the „New Ukrainian School” Concept, Concept of national and patriotic education in the education quality system of Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, коли наш народ зусиллями та ціною життя військових Збройних сил України, бійців Територіальної оборони, волонтерів, інших цивільних жителів відстоює свободу, територіальну цілісність та незалежність України, національно-патріотичне виховання набуває особливого пріоритетного значення. Адже зараз як ніколи потрібні нові підходи до виховання патріотизму як почуття та базової якості особистості молодшого школяра.

Першим ступенем обов'язкової загальної освіти, фундаментальним аспектом формування в учнів моральних цінностей, світогляду та якостей є початкова школа. Пріоритетним завданням закладів загальної середньої освіти визначено, що «потрібно так будувати виховну діяльність, щоб приклади авторитетних учителів, шкільне середовище виховували дітей у дусі патріотизму» [5]. Для молодших школярів важливо навчитися розуміти та поважати історію українського народу, особливості національної ідентичності. Завдання педагогів, перш за все, полягає в тому, щоб слова «Україна» та «патріотизм» набували для дитини особливого сенсу, тобто сприймалися «не лише розумом, а й серцем» [5].

Мета статті полягає в обґрунтуванні основ, завдань і принципів національно-патріотичного виховання та очікуваних результатів його впровадження в систему освіти.

Виклад основного матеріалу. Концепція «Нова українська школа» базується на ідеї виховання особистості, патріота, інноватора. Патріот – це той, хто любить свою Батьківщину відданий своєму народові, готовий для них на жертви й подвиги. У Новій українській школі поняття «патріот» передбачає також низку інших якостей, таких як: активна позиція, вміння

діяти згідно з морально-етичними принципами, здатність приймати відповідальні рішення, повага до гідності та прав людей [3].

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування, громадських об'єднань та благодійних організацій, сім'ї, закладів освіти, інших суспільних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [8, с. 18].

Метою національно-патріотичного виховання молодших школярів є становлення самодостатнього громадянина – патріота України, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань нашого народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей українського народу, національної самобутності [2].

Для реалізації цієї мети вчителю Нової української школи необхідно дотримуватися певних виховних завдань, таких як:

– утвердження в свідомості й почуттях молодших школярів патріотичних цінностей, переконань і поваги до культури та минулого України;

- виховання поваги до Конституції, законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до військовослужбовця як до захисника України, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, спроможності дотримуватися законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- виховання екологічної культури молодших школярів, усвідомлення себе частиною природи, почуття відповідальності за неї як за національне багатство, основи життя на землі;
- формування в учнів толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- виховування кращих рис української ментальності – працьовитості, свободи, справедливості, доброти, чесності, відповідального ставлення до природи;
- формування мовленнєвої культури;
- спонукування зростаючої особи до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму;
- розвиток духовності й моральності в суспільстві, утвердження традиційних сімейних цінностей [1].

Національно-патріотичне виховання ґрунтується на загальнопедагогічних принципах виховання, таких як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас національно-патріотичне виховання має власні принципи, що безпосередньо відображають його специфіку. Серед них:

1. Принцип національної спрямованості виховання

Він передбачає формування в учнів національної свідомості, любові до України та її народу, шанобливого ставлення до української культури, здатності до збереження національної ідентичності. Вчителю необхідно докласти максимум зусиль задля того, щоб молодші школярі пишалися своєю приналежністю до українського народу та мали бажання активно брати участь у житті держави.

2. Принцип культуровідповідності

Вчитель Нової української школи має чітко усвідомлювати, що виховання – це культуротворчий процес, необхідний для формування базової культури молодшого школяра. Цей процес, перш за все, формується на основі набутого морально-етичного досвіду людства.

3. Принцип гуманізації виховного процесу

Вчителю варто повсякчас наголошувати учням на тому, що особа – це найвища цінність. Діти мають усвідомити, що кожна людина – неповторна, яка має свої відчуття, бачення подій, власне життя та самостійно визначає своє місце і роль у суспільстві.

4. Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії

Під час спілкування з дітьми вчителю не слід домінувати над ними. Тобто діти повинні бути рівноправними партнерами в спілкуванні з учителем. Вони мають вміти висловлювати власну думку та розуміти, що ця думка може відрізнитися від думки вчителя чи однокласників. Також варто формувати в учнів вміння брати до уваги точку зору один одного та визнавати право на відмінності у поглядах чи позиціях. Тобто учні мають розуміти, що бувають ситуації коли, наприклад, думки двох людей різняться, але це не означає, що одна з цих думок правильна, а інша – ні. Думки, позиції, переконання чи погляди людей можуть різнитися, але вони всі можуть бути правильними та доцільними [4].

5. Принцип цілісності

Необхідно вміти організовувати виховання як системний педагогічний процес та спрямовувати його на гармонійний і різнобічний розвиток особистості, завдяки якому в дитини формуватиметься цілісне уявлення картини світу. Під час планування процесу виховання вчителю варто обов'язково дотримуватися забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи.

6. Принцип особистої орієнтації

Цей принцип передбачає розуміння, як учителем, так і учнями, що кожна людина – це особистість, у якої загальні закони психологічного розвитку проявляються своєрідно та неповторно.

7. Принцип життєвої творчої самодіяльності

Вчитель має формувати в учнів уміння самостійно приймати та нести відповідальність за свої рішення, повноцінно жити, активно діяти та постійно прагнути самовдосконалення. Вчителю, перша все, потрібно самому дотримуватися цього принципу. Адже педагог – це завжди важливий приклад для наслідування.

8. Принцип толерантності

Важливими аспектами принципу толерантності є формування в учнів відкритості, терпимого ставлення один до одного, до культури, мистецтва та вірувань інших народів. Молодші школярі мають вміти визначати спільне та відмінне в різних культурах та сприймати українську як невід'ємну частину загальнолюдської [6, с. 199].

Упровадження системи національно-патріотичного виховання молодших школярів НУШ передбачає такі результати виховання:

- забезпечення в учнів розвинутої патріотичної свідомості й відповідальності, почуття вірності, любові до Батьківщини, поваги до національних, історичних,

культурних і духовних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови та державних символів України, турботи про спільне благо, природу, збереження і шанування національної пам'яті, формування активної громадянської позиції;

– формування зацікавленості службою в ЗСУ, готовність до захисту України, виконання конституційного і громадянського обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, становлення її як правової, демократичної, соціальної держави;

– формування компетенцій, необхідних для захисту Вітчизни, служби у Збройних силах України;

– збереження стабільності в суспільстві, соціальному й економічному розвитку країни, зміцнення її обороноздатності та безпеки;

– створення ефективної системи національно-патріотичного виховання молодших школярів;

– згуртування зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління [7, с. 567].

Висновки. Отже, національно-патріотичне виховання учнів в умовах Нової української школи дає можливість формувати у майбутніх громадян патріотичне мислення та свідомість, а також розвивати інтелект задля активної участі в навчально-пізнавальній діяльності, виробляти активну громадську позицію та реалізувати її.

Література

1. Концепція національно-патріотичного виховання. URL: <http://nvk59.sadok.zt.ua/konczepczyia-naczionalno-patryotychnogo-vyhovannya-v-systemi-osvity-ukrayiny/> (дата звернення: 18.01.2023).
2. Національно-патріотичне виховання у закладах освіти : рекомендації. URL: <https://pon.org.ua/novyny/7258-naconalno-patrotichne-vihovannya-u-zakladah-osviti-rekomendacyi.html> (дата звернення: 21.01.2023).
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ : М-во освіти і науки України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.01.2023).
4. Національно-патріотичне виховання. Київ : М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahistprav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya> (дата звернення: 19.01.2023).
5. Національно-патріотичне виховання. URL: http://osvita-mrk.gov.ua/pozaklasni_zanyattya/nacionaljno-patriotichne_vihovannya/ (дата звернення: 16.11.2022).
6. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді : навч. посіб. Київ : ОВК, 2016. 199 с.
7. Докукіна О. М. Національне виховання дітей і учнівської молоді : енциклопедія освіти. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 567 с.
8. Бех І. Д., Чорна К. І. Ключові напрями українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді : наук.-метод. посіб. Київ, 2022. 18 с.

УДК 373.5.091

Г. Я. Лук'яничук,
старший викладач кафедри менеджменту освіти ВШПО

Розвиток управлінської культури керівника закладу освіти в процесі автономізації

Проаналізовано, як складові та окремі види управлінської культури керівника закладу освіти розвиваються в процесі його автономізації. Також з'ясовано, в яких видах автономії більшою чи меншою мірою проявляються певні види управлінської культури керівника, та типові прояви її відсутності.

Ключові слова: управлінська культура керівника; менеджерська культура керівника; автономія закладу освіти; види автономії; види управлінської культури.

Lukianchuk H. Ya. Development of Managerial Culture of the Head of an Educational Institution in the Process of Autonomization.

The article analyzes how the components and individual types of managerial culture of the head of an educational institution develop in the process of its autonomization. It is also found out in which kinds of autonomy certain types of managerial culture of the head are more or less manifested, and typical manifestations of the lack of managerial culture of the head of an educational institution.

Keywords: executive culture of the head; managerial culture of the head, autonomy of the educational institution, types of autonomy, types of managerial culture.

Постановка проблеми. З прийняттям Законів України «Про освіту» і «Про загальну середню освіту»

значно збільшилась академічна, кадрова, фінансова та організаційна автономія закладів освіти. Автономія